

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรมวิชาการ (2544 : 4-6) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน รวม 7 การกิจ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

การกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดสาระหลักสูตรสถานศึกษา

การกิจที่ 2 จัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา

การกิจที่ 3 การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การกิจที่ 4 การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การกำกับติดตามประเมินผลและรายงาน

การกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

การกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน

การกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

และใช้กรอบแนวคิดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ชูวัฒน์ วุฒิเมธี (คิน ปรัชญพฤกษ์.

2533 : 636 ; อ้างอิงจาก ชูวัฒน์ วุฒิเมธี. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนผสมผสานในประเทศไทย. 2542 :12) ที่ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ การเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (Education) การร่วมพิจารณา (Consensus) การตกลงใจร่วมกัน (Consent)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่โรงเรียนนาร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนเครือข่ายการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และโรงเรียนคุณภาพแกนนำกลุ่มโรงเรียนด้านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จาก 42 โรงเรียน จำนวน 235 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และนำไปทดลองใช้เพื่อการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.99

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนมาทั้งสิ้น 235 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social for Windows) ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยสรุปเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สถานภาพของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.70 มีอายุในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 33.62 วุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.72 และมีความรู้ในสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ร้อยละ 64.68

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรแต่ละขั้นตอนในระดับปานกลาง ดังนี้ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การดำเนินการจัดทำสาระหลักสูตร และการกำกับติดตามประเมินผล และรายงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาพบว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการประชุมชี้แจงเรื่องการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่อง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเรื่องการพิจารณาวางแผนการจัดทำระบบสารสนเทศของโรงเรียน และชุมชนเพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา การตัดสินใจจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพิจารณาวางแผนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนการดำเนินการจัดทำสาระหลักสูตร พบว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนและชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการให้ความเห็นชอบกับจุดอ่อนจุดแข็ง ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการให้ความเห็นชอบกับการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เช่น การระดมทรัพยากร การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ

มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเรื่องการพิจารณากำหนดการวัดผลประเมินผล การประชุมอบรมเกี่ยวกับการกำหนด และออกแบบสื่อการเรียนรู้ และการพิจารณากำหนดและออกแบบสื่อการเรียนรู้

2.4 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนการกำกับติดตามประเมินผลและรายงานแสดงให้เห็นว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมในการประชุม อบรมเกี่ยวกับกระบวนการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีหรือธรรมนูญสถานศึกษาในปีต่อไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การประชุม อบรมเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกสถานศึกษา และการให้ความเห็นชอบกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปีหรือธรรมนูญสถานศึกษาในปีต่อไป และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเรื่องการพิจารณาวางแผนการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกสถานศึกษา การประชุมอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการสรุปผลและเขียนรายงานการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกสถานศึกษา และการพิจารณาสรุปผลและเขียนรายงานการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นภาพรวมของการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และอภิปรายผลแยกเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ กรมวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ ประเด็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ประเด็นขั้นตอนการดำเนินการจัดสาระหลักสูตรสถานศึกษา และประเด็นขั้นตอนการกำกับติดตามประเมินผลและรายงาน ดังมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ในการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ การจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา พบว่าวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เป็นขั้นตอนที่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสูงที่สุดจากทั้ง 3 ขั้นตอน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับวงการศึกษากิจส่วนใหญ่ประกอบด้วยกิจกรรมการประชุม ให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการและการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ กิจกรรมดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดของ ชูวัฒน์ วุฒิเมธี (ติน ปรัชญพฤกษ์, 2533 : 636 ; อ้างอิงจาก ชูวัฒน์ วุฒิเมธี, การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนผสมผสานในประเทศไทย, 2542 : 12) ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้มีการศึกษา เพื่อให้เกิดความพร้อมของบุคลากรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่อไปคือการร่วมพิจารณาและการตกลงใจร่วมกัน ตามลำดับจากการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการบริหารหลักสูตรของ วิจิตรา ไชยะ (2543 : บทคัดย่อ) และ พงษาเทียนธาดา (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า กิจกรรมที่ผู้ปกครอง ชุมชน และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน คือ การกำหนดนโยบายในการพัฒนาหลักสูตร การเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการของชุมชน ดังที่ พุดศรี ไม้ทอง (2543 : บทคัดย่อ) ระบุว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมครู การประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่น การให้ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งล้วนแต่เป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณารายชื่อในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับรองลงมา ซึ่งตามแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ (2544 : 4-6) ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา อยู่ภายใต้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา จะประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธานกรรมการ ผู้ช่วยผู้บริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายเป็น รองประธานกรรมการ หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา หัวหน้างานแนะแนว และหัวหน้างานวัดผลและประเมินผลเป็นกรรมการ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริหารฝ่ายวิชาการเป็นคณะกรรมการและเลขานุการ จากแนวทางดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา และส่วนหนึ่งมีบทบาทเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาด้วย จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในชั้นตอนนี้

นอกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการคัดเลือก และการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว กิจกรรมที่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในระดับที่รองลงมาคือ การจัดการประชุมชี้แจงเรื่องการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นกระบวนการที่สำคัญเบื้องต้นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาดำเนินการ ทศนิยม เบญจสิลาวัณย์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ พบว่า กิจกรรมที่ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมคือ การให้คำแนะนำแก่โรงเรียน โดยการเข้าร่วมประชุมกับโรงเรียน เพื่อให้คำแนะนำและเสนอแนวทางที่โรงเรียนควรดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งการประสานงานเพื่อจัดเตรียมการในการประชุม ซึ่งอาจจะเป็นการสนับสนุนในด้านการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการประชุม

ส่วนกิจกรรมในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ กิจกรรมการพิจารณาวางแผนการจัดทำระบบสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชนเพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา การตัดสินใจจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพิจารณาวางแผนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า กิจกรรมทั้ง 3 รายการ เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ ชูวัฒน์ วุฒิเมธี (ดิน ปรัชญพฤกษ์, 2533 : 636 ; อ้างอิงจาก ชูวัฒน์ วุฒิเมธี, การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุมชนผสมผสานในประเทศไทย, 2542 : 12) ในขั้นการร่วมพิจารณา และขั้นการตกลงใจร่วมกันหรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของการนำวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ดังที่ ยูพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่าผู้ปฏิบัติงานหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจใน เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดความมั่นใจในการร่วม แสดงความคิดเห็น และร่วมพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (สาคร คุณชื่น. 2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าของโรงเรียน ผู้ทรง คุณวุฒิจากประชาชน มี ส่วนร่วมน้อยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ปัจจัยที่สำคัญอีกประการที่ทำให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วม ในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับที่ต่ำกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือ การที่สถานศึกษา ไม่เปิดโอกาสให้กรรมการโรงเรียนจากประชาชน รวมทั้งวิทยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีส่วนร่วม ในการพิจารณาและตัดสินใจกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา (สาคร คุณชื่น. 2543 : บทคัดย่อ)

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในขั้นตอนการดำเนินการจัดสาระหลักสูตรสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในขั้นตอนการดำเนินการจัดสาระหลักสูตร สถานศึกษา พบว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดสาระหลักสูตร สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง โดยภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและมีค่าใกล้เคียงกัน 3 ภารกิจ โดย 2 ภารกิจแรกคือ การประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง ของ โรงเรียนและชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ การให้ความเห็นชอบกับจุดอ่อน จุดแข็ง ของโรงเรียนและ ชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำ สาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นไปตามที่ สงัด สุทรานันท์ (2532 : 35-37) กล่าวถึง บทบาทของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ซึ่งจะประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียน ว่าจะต้องเป็นผู้เสนอแนะ ข้อคิดเห็น แนวทางเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อ หลักสูตร รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา และความต้องการของสังคม เพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาของ โรงเรียนให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของ ตนเอง

ส่วนภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดใกล้เคียงกันอีกหนึ่งภารกิจคือ การให้ความเห็นชอบกับการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การระดมทรัพยากร การจัดบรรยากาศที่ เอื้อต่อการเรียนรู้ จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาของชุมชน และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักวิชาการ และนักวิจัยหลายท่าน

ที่พบว่า ชุมชน และวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการช่วยสนับสนุน และการระดมทรัพยากร รวมทั้งการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (วิจิตร ใสยะ. 2543 : บทคัดย่อ ; ศาสกร คุณชื่น. 2543 : บทคัดย่อ) เพราะส่วนใหญ่ชุมชน มีความคิดว่า บุคลากรภายในโรงเรียนมีความพร้อมเพียงพอในการที่จะดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ โดยที่ตนเองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเพียงพอ ดังที่กล่าวมาแล้วในประเด็นของการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา จึงมีความคิดว่าตนเองสามารถช่วยเหลือได้ในส่วนของการ ร่วมแรง ร่วมกำลังทรัพย์ เพื่อช่วยกันสนับสนุน ส่งเสริม ในการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งการช่วยสนับสนุนในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของบุคลากรตนเอง

แต่ในกระบวนการที่เกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล วิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อาจจะเป็นเพราะว่าวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้ดีกว่าตนเองไม่มีความรู้พอที่จะช่วยแสดงความคิดเห็นในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ดังที่ (พูลศรี ไม้ทอง. 2543 : 30-31) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัดอันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่คือมีน้อยนั้น ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าตนเองคืออำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีความรู้มากกว่าจึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal participation) โดยครูจะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการจัดสาระหลักสูตรของสถานศึกษา ทำให้โครงสร้างหลักสูตร การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การดำเนินการ ดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดไว้ ข้อหนึ่งว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับ การศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเป็นไปตามหลักการสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตที่ว่าด้วยหลักการกระจายอำนาจ โดยให้ผู้เรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 8)

3. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในขั้นตอนการกำกับติดตามประเมินผลและรายงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขั้นตอนการกำกับติดตามประเมินผลและรายงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะต้องมีการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแผนงานนิเทศ กำกับติดตาม ภายในสถานศึกษา รวมทั้งการสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่าในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่มีระดับการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จากการดำเนินงานบริหารหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับติดตาม ประเมินผลและรายงานวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนเห็นว่า การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของโรงเรียน (พูลศรี ไม้ทอง, 2543 : บทคัดย่อ ; พงษา เทียนธาดา, 2543 : บทคัดย่อ) นอกจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม การให้ข้อมูลในพื้นฐานของชุมชนแล้ว วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ ชุมชน จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากร และการสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งปัญหาหลักที่ทำให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร เนื่องจากนโยบายของโรงเรียนไม่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนมีภารกิจมาก มีเวลาว่างไม่ตรงกัน ทั้งยังต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพด้วย ทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (มณฑิชา ชนะสิทธิ์, 2539 : บทคัดย่อ)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกิจการประชุม อบรม เกี่ยวกับกระบวนการปรับปรุง แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี หรือธรรมนูญสถานศึกษาในปีต่อไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การประชุม อบรม เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกสถานศึกษา และการให้ความเห็นชอบกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีหรือธรรมนูญสถานศึกษาในปีต่อไป จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า ภารกิจที่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานในทั้ง 2 ขั้นตอนแรกที่สุดแล้วไปเสีย คือการมีส่วนร่วมในการประชุม อบรม คือการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ มากกว่าการเข้าร่วมพิจารณา และเข้าร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งเหตุผลเกิดจากความรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความรู้ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

การไม่มีเวลาว่าง การที่โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมพิจารณา และตัดสินใจ ดังที่กล่าว
ไปแล้ว ดังจะเห็นได้จากภารกิจ ในการพิจารณาวางแผนการนิเทศการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้น
ฐานภายนอกสถานศึกษา ในขั้นตอนนี้เป็นภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมใน
การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยระดับการมีส่วนร่วมของวิทยากร
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับที่ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย
การเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (education) การเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมพิจารณา (consensus)
และการตกลงใจร่วมกัน (consent) แต่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
การเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (education) เท่านั้น เพราะฉะนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น
หน่วยงานต้นสังกัด หรือสถานศึกษา ควรพิจารณานำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการนำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินการส่งเสริม และการสร้างความ
ตระหนัก การให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษา วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนในการ
เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมบูรณ์แบบทั้ง 3 ระดับของการมี
ส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้มีการศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมพิจารณา และการมี
ส่วนร่วมในการตกลงใจร่วมกันหรือการตัดสินใจร่วมกัน
2. ควรมีการจัดระบบที่ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และความภาคภูมิใจให้กับวิทยากร
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การยกย่อง เชิดชูเกียรติ การจัดระบบค่าตอบแทน สวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้ง
การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการถ่ายทอดความรู้ และการจัดการเรียนการสอน
ของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะทำให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในตนเอง
และมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะช่วยส่งเสริมให้
วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตกลงใจร่วมกันหรือการตัดสินใจร่วมกันมาก
ยิ่งขึ้น
3. บุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูอาจารย์ รวมทั้งผู้เรียนควรให้
ความสำคัญ และเห็นคุณค่าของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้วิทยากรภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็น และมีอำนาจในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของ
โรงเรียน

4. หน่วยงานทางการศึกษา ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนอย่างจริงจัง และนำผลการวิจัยมาวางนโยบายในระยะยาว เพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ของการศึกษาไทยในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. . ควรศึกษาแนวทางในการส่งเสริมให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งเสริมให้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา และการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบายที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น